

กองทุนสวัสดิการชาวบ้านตำบลคลองตัน

เรียนรู้ตลอดชีวิต พึ่งตนเอง เพื่อชุมชนเป็นสุข

ตำบลคลองตัน เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เดิมเป็นตำบลที่ขึ้นกับ อำเภอบ้านบ่อ ต่อมาใน พ.ศ. 2488 ทางราชการได้พิจารณาเห็นว่าราษฎรของคลองตันดำเนินสะดวกหนาแน่นมาก จึงยุบอำเภอบ้านบ่อบางส่วน อำเภอสามปราชญ์บางส่วน มารวมตั้งอำเภอขึ้นใหม่ ชื่ออำเภอบ้านแพ้ว ขึ้นกับจังหวัดสมุทรสาคร

งานเป้าหมายตัวชี้วัดความสุข ณ เมืองทองธานี

เดิมตำบลคลองตัน มีลำคลองที่ไม่สามารถไหลผ่านทะเลติดต่อกับตำบลใดได้นอกจากคลองดำเนินสะดวก จึงเป็นที่มาของคำว่า “คลองตัน”

คลองดำเนินสะดวก เป็นคลองสายหลักสำคัญ เชื่อมต่อกับคลองสาขาจำนวนมากของอำเภอบ้านแพ้ว และเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำแม่กลองกับแม่น้ำท่าจีน มีประตูน้ำชลประทานกันเปิดปิด เพื่อกันน้ำเค็มจากแม่น้ำท่าจีนในบางฤดู ไม่ให้ไหลบ่าเข้ามาในเรือกสวนไร่นา ทำให้การเกษตรเสียหาย การทำประตูน้ำกันคลอง จึงทำให้คลองตันและเป็นที่มาของชื่อตำบลนี้

คุณสรนุช บุญจันทร์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตัน เล่าว่า ชาวบ้านที่นี่ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ ทำสวนผลไม้ทำไร่ ทำนา กุ้ง

ในอดีตชุมชนคลองตันก็เหมือนชุมชนเกษตรอื่นๆ ที่ประสบปัญหาการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชากรร้อยละ 90 มีสารเคมีตกค้างในกระแสเลือด ระบบนิเวศสูญเสียสมดุลทางธรรมชาติ รวมถึงจากการเก็บข้อมูลของชาวบ้านในตำบลคลองตันเพียงร้อยละ 60 ของจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมดพบว่ามีหนี้สินรวมกันถึง 123 ล้านบาท ส่วนเด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่มีปัญหาติดเกม ติดสื่อออนไลน์

จนกระทั่ง 11 ปีที่แล้วเมื่อเกิดกองทุนสวัสดิการชาวบ้านตำบลคลองตันขึ้น จึงเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยยืนอยู่บนเป้าหมายเดียวกันคือ เพื่อสร้างความสงบสุขที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในชุมชนและสร้างกระบวนการการเรียนรู้ตลอดชีวิตการพัฒนาตนเองของสมาชิกและคนในชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

มอบเงินสมาชิกสวัสดิการ เจ็บ

กองทุน...จัดระบบบนฐานคุณธรรม

แรกเริ่มเดิมทีชุมชนคลองตันมีการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนไปอย่างขาดเป้าหมาย จนวันหนึ่งเมื่อผู้นำชุมชนและแกนนำได้เรียนรู้ว่าหากจะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ต้องมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ นี่จึงเป็นที่มาให้เกิดการเรียนรู้การจัดทำกองทุนสวัสดิการ ที่สนับสนุนโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

ด้วยเหตุนี้วันที่ 1 มีนาคม 2549 คือ จึงเห็นพ้องต้องกันที่จะนำพาชุมชนไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชนในทุกด้านให้มีความอยู่เย็นเป็นสุขด้วยการจัดตั้ง **กองทุนสวัสดิการชาวบ้านตำบลคลองตัน** ที่ไม่ได้ดูแลแค่ในด้านการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การศึกษา วัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึง สิ่งแวดล้อม และการสร้างรายได้ให้คนในชุมชนอีกด้วย นี่จึงเป็นที่มาที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ ไปพร้อมๆกัน

ข้อดีอย่างชัดเจนของที่นี่คือ ผู้นำชุมชนที่สนใจใฝ่หาความรู้ และพาแกนนำไปอบรมเพื่อมาปรับปรุงการทำงานของกลุ่ม ช่วงแรกของการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการฯ **คุณสุรนุช บุญจันทร์ และคุณวีรวรรณ เกรียท่าทราย**

ประธานกองทุนฯ ใช้ความสามารถในการเป็นนักจัดรายการวิทยุชุมชนชักชวนชาวบ้านทั้งในตำบลคลองตันและตำบลอื่นๆให้เข้าร่วม ทำให้จำนวนสมาชิกที่เริ่มต้นมีเพียง 20 คน เพิ่มเป็น 100 คน ภายในระยะเวลาเพียง 2 เดือน

เมื่อสมาชิกเพิ่มมากขึ้นการบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นทางผู้นำกลุ่มจึงไปศึกษาแนวทางจากศูนย์คุณธรรมเพื่อนำมาปรับใช้ นอกจากนี้ยังได้ไปศึกษาดูงานที่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคลองนกกระทุง ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีจุดเด่น เรื่องการทำงานเป็นทีม เน้นการดูแลสุขภาพของสมาชิกมากกว่าตอนตาย เช่น การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา การพัฒนาอาชีพของสมาชิก รวมถึงได้ไปฝึกฝนเรื่องการพัฒนาชุมชนที่สถาบันอาศรมศิลป์ เกิดเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญให้ชุมชนทำเรื่องเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานการรับรองอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems :PGS)

ในด้านการจัดการและการบริหารองค์กร คุณสุรนุชเล่าว่า ทางกองทุนสวัสดิการชาวบ้านตำบลคลองตัน ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการทำความเข้าใจโครงการต่างๆร่วมกัน เช่น การจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดความสุข ซึ่งเป็นแนวทางของท่าน **อาจารย์ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม** การประสานผ่านกลุ่มแกนนำต่างๆ ทั้งแกนนำที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางธรรมชาติ ชี้แจงผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ผ่านเวทีประชาคม

อบรมเด็กและเยาวชนเรื่องการเงิน

ส่วนการบริหารจัดการ กองทุนสวัสดิการฯ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน โดยประชุมสรุปงานอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือตามความจำเป็นรวมทั้งมีการจัดทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ เช่น การจัดทำบัญชีแยกประเภท สรุปรายรับ-รายจ่ายประจำเดือน และชี้แจงให้สมาชิกรับทราบอย่างโปร่งใส

มุ่งส่งเสริมดูแลผู้สูงอายุ และเยาวชน

กล่าวได้ว่า จุดเด่นของกองทุนสวัสดิการชาวบ้านตำบลคลองตัน ซึ่งช่วยสร้างความสำเร็จในการทำงาน คือความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน และการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีต่างๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองตัน มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ วัด โรงเรียน ฯลฯ โดยกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้เข้มแข็งและพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน เช่น

การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน จากงบประมาณของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้ด้อย

โอกาส จนทำให้เกิดเครือข่ายผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน จำนวนหมู่บ้านละ 3 คน รวม 5 หมู่บ้าน จำนวน 15 คน

การจัดตั้งชมรมสภาเด็กและเยาวชนตำบลคลองตัน โดยเริ่มจากการจัดทำเวทีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนกับกลุ่มพี่เลี้ยง เน้นกระบวนการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กๆ ทุกคน สร้างความรู้ความเข้าใจ "การเป็นพลเมือง" สร้างทักษะการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในเรื่องต่างๆ เช่น การเรียนรู้เรื่องภัยจากสื่อออนไลน์ การพนัน รวมถึงการสร้างสภาะผู้นำให้กับเยาวชน เพื่อช่วยสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนต่อไป

เกษตรอินทรีย์เข้มแข็ง สร้างเครือข่ายสุขภาพดี

ที่สำคัญ ที่นี่ยังส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์คลองตันให้เกิดการเรียนรู้และเห็นความสำคัญของการทำการเกษตรแบบลดละเลิกสารเคมี ด้วยการลงมือทำให้เห็นเป็นตัวอย่างที่แปลงนาสาธิตของ**คุณสุรพล ฉลภิญโญ** ต่อมาจึงมีการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์คลองตัน และจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลคลองตัน ตามมา

รวมถึงมีการบูรณาการทำงานร่วมกับเกษตรจังหวัดโดยกลุ่มอารักขาพืชจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรอินทรีย์ ด้วยการอบรมให้ความรู้เรื่องการพัฒนาผลิตเชื้อสดไช้ขยาย (เช่น เชื้อสดไตรโคเดอร์มา ปีที บีเวอร์เรีย) เพื่อให้ตำบลแห่งนี้ เป็นจุดเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ร่วมกับเครือข่ายอีก 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลสวนส้ม ตำบลหนองบัว และตำบลสวนหลวงอีกด้วย

อบรมการทำปุ๋ยไส้เดือน

หลังจากมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่ายต่างๆ เพิ่มเติมทำให้สมาชิกเริ่มมีพลังในการเดินหน้าเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานการรับรองอย่างมีส่วนร่วม (PGS) เกิดกระบวนการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกับภาคีเครือข่าย ปรับปรุงระบบการดำเนินงานกติการ่วม มีการทดลองลงแปลง ฝึกให้ลงความเห็นในเอกสาร ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจากสวนเงินมีมาอีกทั้งมีการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองตันและงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยแม่ข่ายองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแวดวงเสวนาเรื่องการทำระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (We Organic PGS) กับเครือข่ายต่างๆ ในห่วงโซ่เกษตรอินทรีย์ เช่น สามพรานโมเดล เลมอนฟาร์ม เครือข่ายเกษตรทางเลือก มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย และกลุ่มผูกปิ่นโตข้าว รวมถึงการเรียนรู้ประสบการณ์กับคุณแม่ทิพ จอห์น จากเครือข่ายคีย์สโตน จากประเทศอินเดีย

ปัจจุบันคลองตันมีชาวบ้านทำเกษตรอินทรีย์ในชุมชน 12 ราย พื้นที่รวม 70 กว่าไร่ โดยเกษตรกรแต่ละรายจะปลูกพืชแบบผสมผสานแตกต่างกันไป เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ชะอม สะเดา กล้าย ตะไคร้ ฝรั่ง บวบ เหลี่ยม บวบหอม ดอกขจร ฯลฯ นอกจากนั้นเกษตรกรอินทรีย์ที่นี่ยังเห็นร่วมกันว่าตลาดอินทรีย์ที่มีความยั่งยืน ควรให้ผู้บริโภคสามารถเยี่ยมชมแปลงปลูกพืชผัก เพื่อจะได้เข้าใจเรื่องวิธีการผลิต และเกิดความมั่นใจในการซื้อผลผลิตอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ระหว่างการทำงานอุปสรรคปัญหาที่กลุ่มแกนนำประสบคือปัญหาการเมืองท้องถิ่น ที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทางแกนนำแก้ปัญหาด้วยการไม่ตอบโต้โดยตรง แต่จะชี้แจงข้อมูลข้อเท็จจริงให้ชาวบ้านรับทราบ รวมถึงที่ผ่านมามีบางช่วงสมาชิกของกลุ่มลดลงด้วยเหตุผลหลายอย่าง โดยเฉพาะการขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการฯ ทางแกนนำจึงได้แก้ไขด้วยการอธิบาย พูดคุยชี้แจง ทำให้ปัจจุบันจำนวนสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนชาวบ้านตำบลคลองตันอยู่ที่ 500 กว่าคน

ในอนาคตกองทุนสวัสดิการฯ มีแผนงานที่จะพัฒนาพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ ด้วยการทบทวนการทำงานเป็นระยะ และยกระดับการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ร่วมกับเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอื่นๆ ต่อไป